

Τὸ λειτούργημα τοῦ πρώτου στήν Ἐκκλησία

Τὸ λειτούργημα τοῦ πρώτου στοὶ συνοδικὸ θεσμὸ προέκυψε ἀπὸ τὸ εὐχαριστιακὸ καὶ συνοδικὸ γεγονὸς τῆς Θείας Εὐχαριστίας ὡς συλλειτουργίας τῶν ἐπισκόπων μιᾶς περιφέρειας, διαμορφώνοντας τὴν ὅλη διοικητικὴ ἄρθρωση καὶ ὀργανωτικὴ δομὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι σταδιακὰ δρομολογήθηκαν νέες μορφές στήν ἔκφραση τῆς ἐνότητος τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀπὸ τὸ μητροπολιτικὸ σύστημα, τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, τὸ θεσμὸ τῆς Πενταρχίας ὡς τὶς σύγχρονες αὐτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Ὁ 34ος ἀποστολικὸς κανόνας συνοψίζει τὴ σημασία τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ ὡς γεγονότος κοινωνίας τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἀναδεικνύει τὸ λειτούργημα τοῦ πρώτου ὄχι ὡς καθυπόταξη ἀλλὰ ὡς σχέση συναρμογῆς στοὶ πλαίσιο τῆς ἀμοιβαιότητος καὶ ἀλληλεξάρτησης μὲ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους. «Τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἠγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδὲν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκεῖνου γνώμης· ἐκεῖνα δὲ μόνον πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῆ αὐτοῦ παροικία ἐπιβάλλει καὶ ταῖς ὑπ' αὐτῷ χώραις. Ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος (ὁ πρῶτος) ἄνευ τῆς πάντων (ἐπισκόπων) γνώμης ποιῆτω τί. Οὕτως γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεὸς διὰ Κυρίου ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι» (*Constitutiones Apostolorum*, VIII, 47). Ὁ πρῶτος ὡς κεφαλὴ τίποτε δὲν πράττει δίχως τὴ συγκατάθεση τῶν ἄλλων ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἐπίσκοποι δὲν προβαίνουν δίχως τὸν πρῶτο σὲ ἐνέργειες ποὺ ἀφοροῦν ὄχι ἀπλῶς τῇ δικῇ τους ἐπισκοπῇ ἀλλὰ καὶ τὶς ἄλλες τοπικὲς Ἐκκλησίες.

Ἡ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας, λοιπόν, συνιστᾶ καὶ τὸν τρόπο ἔκφρασης τῆς ἀλήθειας καὶ ἐνότητάς της. Συνεπῶς, ἡ σύνοδος δὲν εἶναι ὑπεράνω τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἢ τῶν ἐπισκόπων ἀλλὰ ἀκριβῶς ἡ ἔκφραση τῆς κοινωνίας, συναίνεσης καὶ ἐνότητάς τους. Τὸ ἀντίθετο θὰ σήμαινε τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς πυραμιδοειδοῦς, ἔστω καὶ συνοδικῆς, παγκόσμιας ὀργάνωσης, τὸ συλλογικὸ ὑποκατάστατο ἐνὸς οἰκουμενικοῦ ὑπερεπισκόπου.

Κάθε ἐπίσκοπος, εἴτε Μητροπολίτης, εἴτε Πατριάρχης, εἶναι πάνω ἀπ' ὅλα προεστὼς τῆς Εὐχαριστίας ποὺ προσκομίζει στὴ σύνοδο τὴ μαρτυρία καὶ ἐμπειρία τοῦ λαϊκοῦ σώματος τῆς εὐχαριστιακῆς του συνάξεως ὡς ἀλήθεια τῆς κα-

θολικῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτὸ καὶ υἰφίσταται ἰσοτιμία ψήφου καὶ γνώμης ὄλων τῶν ἐπισκόπων, μὲ μόνη διαφορὰ τὴν πρωτοκαθεδρία. Κάθε ἐπίσκοπος μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας μετέχει στὴ σύνοδο ἢ ἐὰν τοῦτο εἶναι ἀδύνατο, συγκατατίθεται μὲ τὶς ἀποφάσεις της, γιὰ νὰ μὴν εἶναι ξένες ὡς πρὸς τὴν κοινότητά του οἱ συνοδικές πράξεις, οἱ ὁποῖες ὅπωςδήποτε ὑπόκεινται στὴ διαδικασία ἐλεύθερης ἀποδοχῆς ἀπὸ τὶς κατὰ τόπους Ἐκκλησίες.

Ἄν τὸ συνοδικὸ σύστημα χαρακτηρίζει ἀνέκαθεν τὴν ὀρθόδοξη Παράδοση τῆς Ἀνατολῆς, ἡ χριστιανικὴ Δύση παγίωσε ἀπὸ τὸ Μεσαίωνα μίᾳ μοναρχιανίζουσα Ἐκκλησιολογία, προβάλλοντας τὸν ἐπίσκοπο Ρώμης ὡς ὑπερεπίσκοπο τῆς παγκόσμιας Ἐκκλησίας μὲ ἀνάλογη δικαιοδοσία. Ἡ χριστιανικὴ Δύση δὲν ἀρκέστηκε στὰ πρωτεῖα τιμῆς τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης ἀλλὰ οἰκοδόμησε σταδιακὰ μιὰ συμπαγῆ θεωρία τοῦ ἀποστολικοῦ πρωτείου τοῦ Πέτρου, πού κληρονομεῖται καὶ ἀναπαράγεται προσωπικὰ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Ρώμης. Ἡ εὐχαριστιακὴ Ἐκκλησιολογία τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, πού ἀνεγνώριζε τὴν πληρότητα καὶ αὐτοτέλεια κάθε τοπικῆς ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπο κοινότητας, ἐκτρέπεται σὲ ἕναν ἐκκλησιολογικὸ «οὐνιβερσαλισμὸ» πού ἔχει ὡς κέντρο ὀλοκληρώσεως τοῦ ἕνα ἐντοπισμένο γεωγραφικὰ κέντρο, τὴ μοναρχικὴ ἐξουσία τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης.

Σύμφωνα μὲ τὴ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησιολογία, ὅλες οἱ προσωπικὲς ἐξουσίες τοῦ Χριστοῦ ἀλλὰ καὶ τὸ ὑποτιθέμενο, ἔναντι τῶν ἄλλων Ἀποστόλων, πρωτεῖο τοῦ Πέτρου, μεταβιβάζονται στὸν Ρωμαῖο ποντίφηκα. Ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης ἀντιπαρέρχεται τὴ συνοδικὴ δομὴ πού ἀπορρέει ἀπὸ τὴν καθολικότητα τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν καὶ κυβερνᾷ θεῖω δικαίω ἀπολυταρχικὰ τὴν Ἐκκλησία, πού λαμβάνει πλέον μίᾳ παγκόσμια καθιδρυματικὴ δομὴ. Πρόκειται, ὄντως, γιὰ ἕνα ἐκκλησιαστικὸ *imprium*. Ὡς ὑπέρτατος ἐπίσκοπος, ὁ Ρώμης ἐπεμβαίνει καὶ διοικεῖ ἄμεσα κάθε ἐπισκοπικὴ ἐπαρχία, ἐνῶ κάθε ἐπίσκοπος ἐξαρτᾶται καὶ ὑποτάσσεται στὸν πάπα, ἀπὸ τὸν ὁποῖο λαμβάνει ἀπευθείας καὶ τὴν ἐπισκοπικὴ του ἐξουσία. Ἡ λεγόμενὴ συλλογικότητα (*collegialitas*) τῶν ἐπισκόπων - ὡς ἀναλογία τοῦ ὑποτιθέμενου «κολλεγίου τῶν Ἀποστόλων» ὑπὸ τὸν Πέτρο - δὲν εἶναι, ἀπλῶς, μιὰ ἀνεξάρτητὴ καὶ ὑπεράνω τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν δομὴ, ἀλλὰ καὶ ὑπάγεται τελικῶς στὸν διάδοχο τοῦ Πέτρου. Ἔτσι, ἡ Ἐκκλησιολογία μετατρέπεται σὲ μίᾳ πυραμιδικὴ καὶ δικανικὴ ἱεραρχολογία.

Σταῦρος Γιαγκάζογλου